

فصلنامه بین المللی قانون یار

License Number: 78864 Article Cod:2021S5D17SH955325 ISSN-P: 2538-3701

بررسی ابعاد کیفری مجازات انتفاع از مرخصی های غیر قانونی برای کارکنان نیروهای مسلح در پرتو قوانین نیروهای مسلح

(تاریخ دریافت ۱۳۹۹/۰۹/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۰/۰۱/۱۸)

رحمان هدایتی چنانی^۱

نویسنده، مؤلف و پژوهشگر در زمینه حقوق و فارغ التحصیل از دانشگاه های آزاد اسلامی واحد لاهیجان

پیام نور و دانشگاه امام علی (ع) تهران

چکیده

فساد اداری تخلفی است که معمولاً به علت سوء استفاده نمودن از قدرت، نشأت می گیرد. بر اساس این اصل مهم افزون بودن قدرت، زمینه های زیادی را برای ارتکاب تخلفات سودآور فراهم می آورد. آسیب شناسی بر اساس درک نحوه ی کار سازمان ها پایه گزارى می شود. در نیروهای مسلح به عنوان یک سازمان قانون مدار کلاسیک بر پایه نظم و مقررات، قواعد و هنجارهایی وجود دارد که کارکنان آن، اعم از پایور(رسمی) و وظیفه ملزم به پذیرفتن آنها هستند. کارکنان پایور و وظیفه در بدو ورود به یگانهای نظامی مورد مصاحبه حضوری توسط فرماندهان و مسئولین خود قرار گرفته و اوصاف و اوضاع و احوالات روحی، مالی، و شخصیتی آنان مورد ارزیابی قرار می گیرد. در این راستا بعضاً کارکنان وظیفه ای وجود دارند که از لحاظ مالی متمول بوده و زمینه ارتکاب جرایم و تخطی از قوانین در آنها وجود داشته و گاهاً بطور ناخواسته کارکنان پایور(رسمی) در نیروهای مسلح را نیز تحت تأثیر قرار می دهند. میزان مرخصی در نیروهای مسلح(اعم از استحقاقی-استعلاجی و تشویقی) بر اساس حد نصاب و دستورالعمل مشخصی تعریف گردیده و خارج از دستورالعمل مربوطه حتی با نیت مشفقانه و جاهت قانونی نداشته و منتج به تبعات کیفری در محاکم نظامی برای فرماندهان و

۱۰۷

¹ ebram324@gmail.com

مسئولان و ایضاً شخص استفاده کننده از مرخصی غیر قانونی می گردد . به همین لحاظ این پدیده سزاوار بررسی و تحقیق می باشد تا بتوان با شناخت بهتر آن ، از ارتکاب جرم در نیروهای مسلح پیشگیری کرده و متعاقباً باعث کاهش حجم پرونده های قضایی در محاکم نظامی (اعم از دادسراها و دادگاه های نظامی) گردد .

مقدمه

آنچه که در عرف وجود دارد مبتنی بر این نکته است که اگر وجه نقدی یا مالی توسط یک فرد از یک سازمان برای رفاه یک مجموعه کلی و سازمانی پرداخت شود و فرد خاصی خطاب قرار نگیرد و متعاقباً فرد پرداخت کننده نیز از آن منتفع شود شاید در ذهنیت اولیه جرمی حادث نگردیده و کمک سازمان به سازمان (از سازمان برای سازمان) تلقی شود، لکن در نیروهای مسلح این موضوع، حصول تبعات کیفری برای مسئولان و فرماندهان در محاکم نظامی خواهد داشت. چنانچه فرمانده یا مسئولی با نیت مشفقانه، از احدی از کارکنان وظیفه متمولی، فی المثل برای رفاه مجموعه کارکنان وظیفه تحت امر خود که در یک آسایشگاه یا گروهان هستند بخواهد وجه نقدی بابت کمک به رنگ نمودن دیوارهای آن آسایشگاه پرداخت نماید و در قبال آن به مرخصی های خارج از پورسانت (خارج از مرخصی های مصوب قانونی درون سازمانی) اعزام گردد، یا به نحوی از انحاء در مأموریت های رزمی یگانی کمتر شرکت نماید و یا در یک پاسگاه انتظامی که یخچال عمومی آن که برای استفاده همه کارکنان است، از احدی از کارکنان وظیفه متمولی خواسته شود نسبت به تعمیر آن اقدام نماید و آنگاه به مرخصی غیر قانونی اعزام شود، اگرچه فرمانده یا مسئول مربوطه شخصاً از آن منتفع نشده و پنداشته که عمل او خیرخواهانه و برای کمک به مجموعه خود بوده، لکن اقدام او خودسرانه و خارج از مقررات سازمانی نیروهای مسلح بوده و ادامه این روند باعث ارتکاب جرایم تحصیل مال نامشروع، ارتشاء، سوءاستفاده از موقعیت شغلی گردیده (فی المثل فرمانده یا مسئولی در قبال دریافت وجه نقدی با ادعای کمک به یگان نظامی (اعم از گروهان-گردان یا غیره و یا کمک به پاسگاه انتظامی، از احدی از کارکنان وظیفه تحت امر خود، آنان را به مرخصی های طولانی تری نسبت به سایرین اعزام نماید)، قطع نظر از اینکه باعث خدشه به حیثیت سازمانی یگان رزمی می گردد تبعات کیفری در محاکم نظامی، برای سرباز منتفع شده از مرخصی غیر قانونی وایضاً فرمانده و مسئول مربوطه خواهد داشت. به همین لحاظ این پدیده سزاوار بررسی و تحقیق می باشد تا بتوان با شناخت بهتر آن، حداقل از شیوع این پدیده شوم جلوگیری کرد.

بخش اول: بررسی پیشینه تحقیق

در مورد پیشینه تحقیق هم باید گفت اگرچه ماده ۲ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۴ و اصلاحی ۱۳۶۷ و با مد نظر قرار گرفتن قانون کاهش مجازاتهای تعزیری ۱۳۹۹، مبحث تحصیل مال نامشروع مورد اشاره قرار گرفته و در خصوص جرم ارتشاء در فصل یازدهم از قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده مصوب ۱۳۷۵ با اصلاحات ۱۳۹۹) در ماده ۵۸۸ الی ۵۹۶ تبیین گردیده و ایضاً در ماده ۱۱۸ قانون مجازات نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ تصریح گردیده و در مفاد ماده ۱۲۵ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲، مبحث سوء استفاده از موقعیت شغلی جرم انگاری گردیده لکن هیچ کار علمی در قالب کتاب، مقاله، یا رساله، در باره بررسی ابعاد کیفی مجازات انتفاع از مرخصی های غیر قانونی برای کارکنان نیروهای مسلح در پرتو قوانین نیروهای مسلح در دسترس نیست.

بخش دوم: اهداف تحقیق

- اهداف علمی: تطبیق مجازات انتفاع از مرخصی های غیر قانونی برای کارکنان نیروهای مسلح با ابهامات ماده ۲ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء و اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۴ و اصلاحی ۱۳۶۷ و با مد نظر قرار گرفتن قانون کاهش مجازاتهای تعزیری ۱۳۹۹، در مبحث تحصیل مال نامشروع و تطبیق آن در خصوص جرم ارتشاء در ماده ۱۱۸ قانون مجازات نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ و مفاد ماده ۱۲۵ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ با موضوع سوء استفاده از موقعیت شغلی و مرتفع نمودن ابهامات موجود در ماده ۱۰۹ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ با محوریت ممنوع بودن قبول هرگونه هدیه و امتیاز و در صدانه.

- اهداف کاربردی: آگاه سازی و هوشیاری مضاعف ضابطین نظامی و دستگاه های اطلاعاتی در نیروهای مسلح، تشریح و تبیین موضوع برای قضات سازمان قضایی نیروهای مسلح در بررسی پرونده های قضایی کارکنان نیروهای مسلح و در باب ضرورت های خاص

انجام تحقیق هم باید گفت: پیشگیری از وقوع جرم در سازمانهای نیروهای مسلح (اعم از سپاه پاسداران- ارتش- نیروی انتظامی و وزارت دفاع) و متعاقباً کاهش حجم پرونده های قضایی در این باب در سازمان قضایی نیروهای مسلح (اعم از دادسراها و دادگاه های نظامی) و جلوگیری از صدور آرای متهافت قضایی و پیشنهاد راهکارهای لازم در این مقوله خود گویای ضرورت انجام این تحقیق است.

بخش سوم: سوالات تحقیق

بند اول: سوالات اصلی

۱. اگر فرمانده یا مسئولی از نیروهای مسلح در قبال انجام عملی که حتی با نیت مشفقانه و کمک به رفاه کارکنان تحت امر خود باشد، از احدی از کارکنان پایور (رسمی) یا وظیفه متمول تحت امر خود بصورت خوسرانه، وجه نقدی یا مالی را اخذ نماید و آنگاه فرد متمول مورد نظر را از بابت این عمل، او را به مرخصی طولانی مدت غیر قانونی اعزام نماید و یا وعده عدم بکارگیری او در امورات رزمی و نگهداری دهد، فعل ارتكابی فرمانده یا مسئول مربوطه و ایضاً فرد اعزام شونده به مرخصی آیا مصداق مجرمانه دارد؟ (بدان معنا که احراز شود شغل پدر و مادر احدی از کارکنان بالاخص کارکنان وظیفه، وکیل، قاضی پزشک، استاد و هیئت علمی دانشگاه، تاجر و یا هر شغل با وجه اجتماعی بالا و پر درآمد جامعه باشد و از این حیث فرمانده و مسئول مربوطه و ایضاً شخص سرباز مربوطه در جهت اهداف غیر قانونی مصوب سوء استفاده نمایند؟)

۲. آیا قبول هدیه و وجه نقد و یا هرگونه مال توسط فرماندهان و مسئولان در نیروهای مسلح از کارکنان تحت امر خود (اعم از پایور(رسمی) و وظیفه) می تواند مصداق جرم اخاذی تلقی گردد؟

۳- در خصوص اخذ وجه نقد و یا مال توسط فرماندهان از کارکنان تحت امر خود (اعم از پایور(رسمی) و وظیفه) در قبال انجام کاری حتی اگر با نیت مشفقانه و برای رفاه حال مجموعه

کارکنان باشد که در قبال آن فرد پرداخت کننده وجه نقد یا مال، به مرخصی اعزام گردد، عواقب کیفی برای فرمانده و مسئول مربوطه چگونه است؟

بند دوم: سوالات فرعی تحقیق

۴. آیا فرد مورد انتفاع از مرخصی غیر قانونی در نیروهای مسلح که با پرداخت وجه نقدی یا مال به فرمانده و مسئول خود به مرخصی طولانی مدت اعزام گردیده و یا در قبال پرداخت وجه نقد و یا مال از مزایای عدم حضور در ماموریتها و فعالیتهای نگهبانی و رزمی یگانی منتفع گردیده، عواقب کیفی برای او در مراجع قضایی وجود دارد؟

۵. آیا ماده ۱۰۹ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح (در خصوص ممنوع بودن قبول هرگونه هدیه، یا امتیاز، یا درصدانه از قبیل وجه، مال، سند پرداخت وجه یا تسلیم مال) به مجازات انتفاع از مرخصی های غیر قانونی برای کارکنان نیروهای مسلح مصداق و صراحت دارد؟

۶. چنانچه فرمانده یا مسئول احدی از سازمانهای نیروهای مسلح، خارج از محیط پادگان همراه با احدی از کارکنان وظیفه به دستگاه کارت خوان یا عابر بانک مراجعه نمایند (البته قبل آن اگر سرباز مربوطه به ضابطین نظامی اعلام نماید که فرمانده اش می خواهد از او بابت انجام کاری، وجه دریافت کند) و ضابطین نظامی آنها را تعقیب نمایند و پس از برداشت وجه از دستگاه کارت خوان و یا عابر بانک، در محل ارتکاب جرم ضابطین حاضر گردند و پرینت و رسید واریز وجه را صورتجلسه نمایند و فرمانده مربوطه ادعا نماید این واریز وجه بابت کمک به رفاه مجموعه تحت امر او بوده و حتی سرباز پرداخت کننده نیز از آن منتفع می گردد (مثلاً رنگ کردن آسایشگاه سربازان وظیفه و یا خرید یک دستگاه تلوزیون جهت سرگرمی و اوقات فراغت مجموعه تحت امر و تعمیر یخچال پاسگاه انتظامی جهت خنک نمودن آب یا جلوگیری از فاسد شدن غذا و یا هر ادعای غیر قانونی، و با مد نظر قرار گرفتن این نکته که هرگونه هزینه نمودن سازمانی باید طبق اصول و ضوابط درون سازمانی از مبادی ذیربط انجام گیرد و فرمانده و مسئول حق جمع آوری وجوه یا مال با هر نیتی را از مجموعه تحت امر، جهت هزینه نمودن امورات سازمانی را به هیچ وجه ندارد)، چه عنوان اتهامی برای فرمانده و

مسئول مربوطه ، ضابطین نظامی باید در نظر بگیرند برای تکمیل پرونده جهت اعزام به مراجع قضایی ؟

۷. روند رسیدگی قضایی به اتهام انتفاع از مرخصی غیر قانونی در نیروهای مسلح با پرداخت وجه نقدی یا مال چگونه است ؟

بخش چهارم: فرضیات تحقیق

بند اول: فرضیات اصلی

۱. بله - مصداق مجرمانه دارد .

۲. به نظر می رسد ، حسب مورد و تحت شرایطی اگر با اجبار و اکراه و با وعده های خارج از اختیارات قانونی همراه باشد به نحوی از انحاء می تواند اخذی تلقی گردد . (در توضیح اینکه برای جرم اخذی، صراحتاً مجازات مستقلی در قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده مصوب ۱۳۷۵ و با اصلاحات ۱۳۹۹) برای آن تبیین نگردیده و قضات بیشتر به مفاد ماده ۶۶۹ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده با آخرین اصلاحات ۱۳۹۹) تمسک می جویند، لکن در قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ - فصل یازدهم از ماده ۱۱۸ و مفاد قانونی بعدی آن مصادیق آن همراه با مجازاتهای ارتشاء و اختلاس اشاره گردیده و مستقل بیان نشده ، لکن به نظر می رسد اگر با اجبار و اکراه یا وعده خارج از اختیارات قانونی ، مال و وجه نقدی اخذ شود می تواند از مصادیق اخذی تلقی گردد .)

بند دوم: فرضیات فرعی

۳. حسب مورد با کشف جرم توسط ضابطین نظامی (بازرسی و قضایی یا حتی حفاظت اطلاعات یگانها) و بنا به شرایط حدوث وقوع جرم ، تحت عناوین سوء استفاده از موقعیت شغلی - ارتشاء - تحصیل مال نامشروع و بنا به شرایطی (اگر با اجبار و اکراه و یا وعده انجام عمل خارج از توان و چهارچوب قانونی باشد ، حتی بعضاً با عنوان اخذی ، طرفین اعم از

فرمانده و مسئول مربوطه و ایضاً فرد وظیفه یا پایور (رسمی) منتفع شده از مرخصی و مزایای غیرقانونی به مرجع محترم قضایی از طرف یگان مربوطه معرفی می گردند .

۴. بله- برای فرد منتفع شده از مرخصی یا مزایای غیرقانونی در نیروهای مسلح که همراه با پرداخت وجه نقدی یا مال بوده ، حسب شرایط حدوث وقوع جرم ، عواقب کیفری وجود خواهد داشت .

۵.خیر- به نظر می رسد مفاد مندرج در ماده ۱۰۹ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ مربوط به معاملات قراردادهای داخلی و خارجی بوده و مجازات انتفاع از مرخصی های غیر قانونی برای کارکنان نیروهای مسلح به این مقرر قانونی موضوعیت ندارد، زیرا در حقوق کیفری تفسیر موسع امکان پذیر نبوده و تفسیر مضیق می باشد .

۶. به نظر می رسد موضوع اتهام تحصیل مال نامشروع (از بابت دریافت وجه غیر قانونی و خارج از ضوابط سازمانی به جهت انجام کار خارج از عرف و شأن سازمانی) مصداق داشته باشد .

۷. روند رسیدگی قضایی به اتهام انتفاع از مرخصی غیر قانونی در نیروهای مسلح با پرداخت وجه نقدی یا مال ، در سازمان قضایی نیروهای مسلح (اعم از دادسراها و دادگاه های نظامی) می باشد .

بخش پنجم: روش تحقیق و نحوه جمع آوری داده ها

مقاله حاضر بر اساس روش تحقیق تحلیلی توصیفی خواهد بود و روش گرد آوری مطالب در این تحقیق به روش کتابخانه ای - اسنادی می باشد. ابزار اصلی گردآوری مطالب استفاده از فیش و کتاب و برنامه و نرم افزارهای کامپیوتری می باشد، که منابع مربوطه را مطالعه کرده و به صورت فیش برداری بر اساس پلان تهیه و مقاله به نگارش در آمده است .

بخش ششم: ساختار پژوهش

این مقاله در سه مبحث توسط نگارنده تنظیم گردیده که به ترتیب در مبحث اول به بیان مفاهیم اساسی پژوهش پرداخته و در مبحث دوم بررسی ابعاد کیفری مجازات انتفاع از

مرخصی های غیر قانونی برای کارکنان نیروهای مسلح در پرتو قوانین نیروهای مسلح پرداخته و در مبحث سوم روند رسیدگی قضایی به اتهام انتفاع از مرخصی غیر قانونی در نیروهای مسلح با پرداخت وجه نقدی یا مال مورد بررسی قرار گرفته است. در این تحقیق با توجه به موضوع سعی می شود تا با مطالعه کتب حقوقی مرتبط با موضوع و ملاحظه برخی از منابع خارجی اعم از کتاب و سایتهای اینترنتی تجزیه و تحلیل مطالب آن ها به جمع بندی قابل قبولی برای مباحث مطرح در مقاله دست یابیم و سپس با توجه به اطلاعات جمع آوری شده و مطالعات صورت گرفته، پس از طبقه بندی آن ها، مرحله نگارش را انجام دهیم. روش تحقیق بر مبنای مطالعه کتابخانه ای انجام می پذیرد. در توصیف علمی و عملی و تحلیل محتوا براساس قواعد منطقی به موضوع پژوهش پرداخته تا نتیجتاً به بهترین نظرها رسیده و ابهامات موجود و جایگاه واقعی موضوع را شناخته و ارائه نماییم. همچنین نگارنده درصدد است که طرز ارائه مطالب تحقیق ضمن این که از جنبه های نظری برخوردار باشد، جنبه های عملی و کاربردی نیز داشته باشد. ضمناً بهره وران کاربردی این پژوهش، دانشجویان حقوق- وکلا- اداره کل حقوقی قوه قضائیه- اداره کل حقوقی و پیشگیری از جرم سازمان قضایی نیروهای مسلح و بازرسی و قضایی و حفاظت اطلاعات نیروهای مسلح بوده و لازم به ذکر است جدید بودن موضوع و عدم کارشدن آن بدین صورت، و در مجموع بروز بودن موضوع و جامعیت آن در پرداخت به موضوع پژوهش است که آن را از دیگر موضوعات مشابه متمایز می سازد.

مبحث اول: مفاهیم اساسی پژوهش

۱-۱. سازمان قضایی نیروهای مسلح

سازمان قضایی نیروهای مسلح که در قانون به اختصار سازمان قضایی نامیده می شود، شامل دادسرا و دادگاه های نظامی می باشد. (جهانگیر، منصور، ۱۳۹۶، ص ۱۱۷)

۱-۲. تعریف کارکنان شاغل نیروهای مسلح

کارکنان شاغل نیروهای مسلح عبارتند از کارکنان پایور (کادر ثابت)، وظیفه، پیمانی، بسیجی و خرید خدمت. (آیین نامه سطح سلامت کارکنان شاغل نیروهای مسلح، ۱۳۹۳)

۳-۱. مسئولیت کیفری

منظور چنان مسئولیتی است که مرتکب جرم دارد و منظور از جرم هم فعل یا ترک فعلی است که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است. در چنین مواقعی شخص مسئول به یکی از مجازاتهای مقرر در قانون محکوم می شود، به عبارت دیگر مسئولیت کیفری چنان مسئولیتی است که مرتکب فعل مجرمانه، علاوه بر علم و اطلاع، باید دارای اراده و سوء نیت یا قصد مجرمانه هم بوده باشد و همچنین باید رابطه علیت بین عمل ارتكابی و نتیجه حاصله از جرم نیز وجود داشته باشد تا بتواند عمل انجام شده را به مرتکب منتسب نمود. (شامیاتی، ۱۳۷۴ ص ۲۰)

۴-۱. تحصیل مال نامشروع

عبارت است از به دست آوردن مال از زرق نامشروع و غیرقانونی. این عمل مطابق قانون جرم محسوب شده و مجازات در پی دارد.

۴-۱-۱. عناصر تشکیل دهنده جرم تحصیل مال نامشروع

جرم تحصیل مال نامشروع مانند هر جرم دیگری از عناصری تشکیل شده است و این عناصر شامل عنصر قانونی-عنصر مادی و عنصر روانی می باشند. عنصر قانونی جرم تحصیل مال نامشروع، ماده ۲ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۴ با اصلاحات ۱۳۶۷ و مد نظر گرفتن اصلاحات قانون کاهش مجازاتهای تعزیری سال ۱۳۹۹ می باشد. عنصر مادی نمود بیرونی و خارجی جرم است. به عبارت دیگر آنچه که در تحصیل مال نامشروع تاثیر داشته است. در خصوص عنصر روانی نیز باید گفت عموماً در ارتکاب جرم نوعی عنصر روانی دخیل است و تحصیل مال نامشروع نیز از این قائده مستثنی نیست. به عبارت دیگر این جرم از جمله جرایم عمدی است که نیازمند وجود عنصر روانی در زمان ارتکاب می باشد. و عناصر روانی در این جرم شامل دو عنصر سوء نیت عام و سوء نیت خاص می باشد. مطابق قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء اختلاس و کلاهبرداری مصوب ۱۳۶۴ با اصلاحات ۱۳۶۷ و ۱۳۹۹ در خصوص نوع مشدد، علاوه بر رد مال و جزای نقدی

معادل دو برابر مال به دست آمده و حبس از یک تا پنج سال در مجازاتهای تعزیری درجه ۵ قرار گرفته است.

۵-۱. معنای رشاء و ارتشاء

۵-۱-۱. تعریف رشاء

واژه رشوه از ریشه ((رشو)) به معنای کود و خاشاک گرفته شده است. یا چیزی را که برای کارسازی ناحق به کسی بدهند یا چیزی که به کسی داده می شود تا کاری را برخلاف وظیفه خود انجام دهد یا کسی را ضایع کند و یا حکمی بر خلاف حق و عدالت صادر نماید. (ریوندی، معصومه (۱۳۹۹))

۵-۱-۲. تعریف ارتشاء

در لغت می توان گفت اخذ وجه ، مال یا سند پرداخت وجه یا تسلیم مال از ناحیه مستخدم دولت را ارتشاء می گویند . کارکنان نیروهای مسلح با توجه به نوع مأموریت های محوله و وسوسه انگیز بودن برخی از این مأموریتها گاهی به این فعل حرام آلوده می شوند و رشوه دریافت می کنند و در مواردی علوه بر تحمل مجازاتهای قانونی از خدمت در نیروهای مسلح نیز اخراج می گردند . (ریوندی، معصومه (۱۳۹۹))

۵-۱-۳. علل و عوامل جرم رشاء و ارتشاء

ارتکاب جرم ارتشاء شامل علل و عوامل درون سازمانی (سیاست گذاری ، تقنینی، اعتقادی، مذهبی، فردی، خانوادگی، اجتماعی ، اقتصادی، آموزشی، فرهنگی و ...) و عوامل برون سازمانی (تفکر و اعتقاد شخصی افراد به حرام دانستن اخذ رشوه ، میزان تحصیلات، طبقه اجتماعی، اطلاع نداشتن از نحوه برخورد مراجع سازمانی و یا قضایی با پدیده ارتشاء و نوع مجازات این گونه جرایم) می باشد. (ریوندی، معصومه (۱۳۹۹))

۶-۱. سوء استفاده از موقعیت شغلی

عنصر قانونی جرم سوء استفاده از موقعیت شغلی در نیروهای مسلح ، ماده ۱۲۵ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹ می باشد که اشعار دارد هر نظامی که با سوء استفاده از لباس و موقعیت یا شغل خود به جبر و قهر، دیگری را اکراه به معامله مال یا حق خود

نماید یا بدون حق، برمال یا حق دیگری مسلط شود، علاوه بر رد عین، مثل یا قیمت مال یا حق کسب مورد، به مجازات حبس از یک تا پنج سال محکوم می شود. (قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹)

۱-۷. مرخصی

مرخصی، وضع کارکنانی است که به مدت معین و مجازبه یکی از صور مندرج در آیین نامه در محل خدمت خود حضور دارند. و انواع مرخصی در نیروهای مسلح شامل مرخصی استحقاقی-مرخصی استعلاجی-مرخصی بدون حقوق مرخصی تشویقی-مرخص حج-مرخصی مأموریت عادی مرخصی نوبت کاری (شیفت) و کسر ساعت کارموظف جانبازان می باشد.

۱-۸. انتفاع

انتفاع به معنی سود یافتن، نفع گرفتن، سود برداشتن، سودمند گشتن می باشد. (دهخدا، علی اکبر، ۱۳۷۷)، لغت نامه دهخدا دوره کامل ۱۶ جلدی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران، چاپ اول)

مبحث دوم: بررسی ابعاد کیفری مجازات انتفاع از مرخصی های غیر قانونی برای کارکنان نیروهای مسلح در پرتو قوانین نیروهای مسلح

۱-۲. کلیات

در نیروهای مسلح به عنوان یک سازمان قانون مدار کلاسیک بر پایه نظم و مقررات، قوائد و هنجارهایی وجود دارد که کارکنان آن، اعم از پایور (رسمی) و وظیفه ملزم به پذیرفتن آنها هستند. کارکنان پایور و وظیفه در بدو ورود به یگانهای نظامی مورد مصاحبه حضوری توسط فرماندهان و مسئولین خود قرار گرفته و اوصاف و اوضاع و احوالات روحی، مالی، و شخصیتی آنان مورد ارزیابی قرار می گیرد. در این راستا بعضاً کارکنان وظیفه ای وجود دارند که از لحاظ مالی متهمل بوده و زمینه ارتکاب جرایم و تخلفی از قوانین در آنها وجود داشته و گاهاً بطور ناخواسته کارکنان پایور (رسمی) در نیروهای مسلح را نیز تحت تأثیر قرار

می دهند. میزان مرخصی در نیروهای مسلح (اعم از استحقاقی-استعلاجی و تشویقی) بر اساس حد نصاب و دستورالعمل مشخصی تعریف گردیده و خارج از دستورالعمل مربوطه حتی با نیت مشفقانه و جاهت قانونی نداشته و منتج به تبعات کیفری در محاکم نظامی برای فرماندهان و مسئولان و ایضاً شخص استفاده کننده از مرخصی غیر قانونی می گردد. آنچه که در عرف وجود دارد مبتنی بر این نکته است که اگر وجه نقدی یا مالی توسط یک فرد از یک سازمان برای رفاه یک مجموعه کلی و سازمانی پرداخت شود و فرد خاصی خطاب قرار نگیرد و متعاقباً فرد پرداخت کننده نیز از آن منتفع شود شاید در ذهنیت اولیه جرمی حادث نگردیده و کمک سازمان به سازمان (از سازمان برای سازمان) تلقی شود، لکن در نیروهای مسلح این موضوع، حصول تبعات کیفری برای مسئولان و فرماندهان در محاکم نظامی خواهد داشت. چنانچه فرمانده یا مسئولی با نیت مشفقانه، از احدی از کارکنان وظیفه متمولی، فی المثل برای رفاه مجموعه کارکنان وظیفه تحت امر خود که در یک آسایشگاه یا گروهان هستند بخواهد وجه نقدی بابت کمک به رنگ نمودن دیوار های آن آسایشگاه پرداخت نماید و در قبال آن به مرخصی های خارج از پورسانت (خارج از مرخصی های مصوب قانونی درون سازمانی) اعزام گردد یا به نحوی از انحاء در مأموریت های رزمی یگانی کمتر شرکت نماید و یا در یک پاسگاه انتظامی که یخچال عمومی آن که برای استفاده همه کارکنان است، از احدی از کارکنان وظیفه متمولی خواسته شود نسبت به تعمیر آن اقدام نماید و آنگاه به مرخصی غیر قانونی اعزام شود، اگرچه فرمانده یا مسئول مربوطه شخصاً از آن منتفع نشده و پنداشته که عمل او خیرخواهانه و برای کمک به مجموعه خود بوده، لکن اقدام او خودسرانه و خارج از مقررات سازمانی نیروهای مسلح بوده و ادامه این روند باعث ارتکاب جرایم تحصیل مال نامشروع، ارتشاء، سوءاستفاده از موقعیت شغلی گردیده و قطع نظر از اینکه باعث خدشه به حیثیت سازمانی یگان رزمی می گردد تبعات کیفری در محاکم نظامی، برای سرباز منتفع شده از مرخصی غیر قانونی و ایضاً فرمانده و مسئول مربوطه خواهد داشت.

۲-۲. تحقیقات مقدماتی ضابطین نظامی در جرم سوء استفاده از موقعیت شغلی

چنانچه ضابطین نظامی بالاخص بازرسی یگانهای نیروهای مسلح، بنا بر شرایط حدوث وقوع جرم در خصوص اعزام کارکنان به مرخصی غیر مجاز و غیر قانونی توسط فرمانده یا مسئول مربوطه، موضوع اتهام را سوء استفاده از موقعیت شغلی تلقی نمایند، نحوه تکمیل پرونده جهت اعزام متهم به مرجع محترم قضایی به شرح ذیل خواهد بود:

۱- نوع سوء استفاده متهم باید مشخص گردد. ۲- درجه و مسئولیت متهم تصریح گردد. ۳- آیا شاکی خصوص دارد یا خیر؟ ۴- آیا فعل ارتكابی در ارتباط با امور خدمتی بوده یا خیر؟ ۵- میزان خسارات وارده و ارزش ریالی آن به مجنی علیه اعلام شود. ۶- آیا در موقع ارتكاب جرم مرتکب ملتبس به لباس نظامی بوده یا خیر؟ ۷- انجام تحقیقات اولیه از متهم ۸- انجام تحقیقات از شهود و ناظرین عینی موقوف ۹- تعیین نوع مال یا حقی که برآن تسلط پیدا شده است و آیا مال مذکور مسترد گردیده یا خیر؟ (هدایتی چنانی، رحمان، (۱۳۹۸))

۲-۳. تحقیقات مقدماتی ضابطین نظامی در پرونده های ارتشاء

چنانچه ضابطین نظامی بالاخص بازرسی یگانهای نیروهای مسلح، بنا بر شرایط حدوث وقوع جرم در خصوص اعزام کارکنان به مرخصی غیر مجاز و غیر قانونی توسط فرمانده یا مسئول مربوطه، موضوع اتهام را ارتشاء تلقی نمایند، نحوه تکمیل پرونده جهت اعزام متهم به مرجع محترم قضایی به شرح ذیل خواهد بود:

۱- مشخص نمودن سمت رشوه گیرنده و مشخصات رشوه دهنده ۲- تشریح شود که رشوه به منظور انجام یا عدم انجام چه عملی پرداخت شده ۳- مبلغ رشوه مشخص و اگر رشوه مال بوده و نه وجه نقد، ارزش ریالی آن تعیین شود و اگر رشوه در قالب امتیاز بوده که به مرتشی اعطا شده، نوع امتیاز باید قید گردد. ۴- زمان و مکان و دفعات دریافت و پرداخت رشوه قید شود. ۵- مشخص شود پرداخت وجه یا مال با توافق قبلی یا مقارن با انجام خواسته رشوه دهنده صورت گرفته یا بدون توافق قبلی و پس از انجام خواسته. ۶- در مواردی که اخذ و پرداخت رشوه بصورت باندى صورت گرفته باید دقیقاً مشخص گردد که توافق و عملیات اجرایی (دادو ستد) توسط کدام یک از متهمان صورت گرفته و به کدام یک از آنان پس از دریافت

رشوه مبلغی پرداخت شده ۷- در گردش کار اولیه نحوه کشف موضوع و دستگیری متهمان تشریح شود. ۸- اعزام کلیه متهمان و شهود به همراه پرونده و ضمیمه نمودن کلیه دلایل و مدارک موجود. (هدایتی چنانی، رحمان، ۱۳۹۸)

۴-۲. تحقیقات مقدماتی ضابطین نظامی در پرونده های تحصیل مال نامشروع

چنانچه ضابطین نظامی بالاخص بازرسی یگانهای نیروهای مسلح، بنا بر شرایط حدوث وقوع جرم در خصوص اعزام کارکنان به مرخصی غیر مجاز و غیر قانونی توسط فرمانده یا مسئول مربوطه، موضوع اتهام را ارتشاء تلقی نمایند، نحوه تکمیل پرونده جهت اعزام متهم به مرجع محترم قضایی به شرح ذیل خواهد بود:

تکمیل پرونده موضوع اتهام تحصیل مال نامشروع نسبتاً مشابه تکمیل پرونده های اتهام ارتشاء خواهد بود، لکن ضابطین نظامی باید مذاقه حقوقی نمایند که موضوع اتهام حائز اهمیت بوده و باید با توجه به شرایط وقوع جرم تعیین گردد. مثلاً اگر فرمانده مربوطه، خارج از محیط پادگان همراه با احدی از کارکنان وظیفه به دستگاه کارت خوان یا عابر بانک مراجعه نمایند (البته قبل آن اگر سرباز مربوطه به ضابطین نظامی اعلام نماید که فرمانده اش می خواهد از او بابت انجام کاری، وجه دریافت کند) و ضابطین نظامی آنها را تعقیب نمایند و پس از برداشت وجه از دستگاه کارت خوان و یا عابربانک، در محل ارتکاب جرم ضابطین حاضر گردند و پرینت و رسید واریز وجه را صورتجلسه نمایند و فرمانده مربوطه ادعا نماید این واریز وجه بابت کمک به رفاه مجموعه تحت امر او بوده و حتی سرباز پرداخت کننده نیز از آن منتفع می گردد (مثلاً رنگ کردن آسایشگاه سربازان وظیفه و یا خرید یک دستگاه تلوزیون جهت سرگرمی و اوقات فراغت مجموعه تحت امر و تعمیر یخچال پاسگاه انتظامی یا آسایشگاه سربازان و یا هر ادعای غیر قانونی)، و بامطمح نظر قرار دادن لین نکته که هرگونه هزینه سازمانی باید از طریق سلسله مراتب سازمانی و با رعایت اصول و ضوابط از بودجه های مصوب سازمانی انجام گیرد و فرماندهان و مسئولان حق دریافت وجوه نقدی یا هرگونه مال

برای هزینه های سازمانی را با هر نیتی بصورت خوسرانه به هیچ وجه ندارند ، لذا به نظر می رسد فرمانده یا مسئول مربوطه ، مرتکب جرم تحصیل مال نامشروع (از باب دریافت وجه نقد ، جهت انجام کار خارج از ضوابط و مقررات درون سازمانی) شده باشد .

۵-۲. تحقیق و تفحص در ماده ۱۰۹ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲

ماده ۱۰۹ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹ اشعار دارد قبول هرگونه هدیه یا امتیاز یا درصدها از قبیل وجه ، مال، سند پرداخت وجه یا تسلیم مال ، تحت هر عنوان ، بطور مستقیم یا غیر مستقیم در رابطه با معاملات و قراردادهای خارجی و داخلی توسط نظامیان ممنوع است . مرتکب مذکور علاوه بر رد هدیه یا امتیاز یا درصدها یا معادل آن به دولت ، به حبس تعزیری از دو تا ۱۰ سال و جزای نقدی برابر هدیه یا امتیاز یا درصدها محکوم می گردد . تبصره یک این ماده اشعار دارد مجازات شروع به این جرم حداقل مجازات حبس مقرر در این ماده است . و در تبصره ۲ این ماده آمده است در صورتی که شخص حقیقی یا حقوقی خارجی طرف معامله ، درصدها می پردازد، موضوع قبلاً به اطلاع مسئول مربوطه رسانیده می شود و وجوه مزبور دریافت و تماماً به حساب خزانه واریز می گردد . در این صورت اقدام کننده مشمول این ماده نخواهد بود . علی ایحال با مذاقه حقوقی در ماده ۱۰۹ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹ پر واضح است که مبحث دریافت هرگونه هدیه یا امتیاز یا درصدها و غیره ، در رابطه با معاملات و قراردادهای خارجی و داخلی ، بوده و از لحاظ حقوقی نمی توان فرمانده یا مسئولی را بابت انجام کاری که خارج از اختیارات قانونی او بوده ، بابت دریافت هدیه و مال و وجه نقد از احدی از کارکنان پایور (رسمی) یا سربازان وظیفه تحت امر خود ، مستند به این مقرر قانونی تحت تعقیب قرارداد و باید به موضوعات مجرمانه دیگری استناد نمود . زیرا مفاد این ماده مربوط به قراردادهای داخلی و خارجی بوده و اعزام

سربازان به مرخصی در قبال وصول وجه نقد یا مال با هر ادعایی به این ماده از لحاظ احراز جرم مطابقت ندارد، زیرا در حقوق کیفری تفسیر موسع امکان پذیر نبوده و تفسیر مضیق است.

مبحث سوم: روند رسیدگی قضایی به اتهام انتفاع از مرخصی غیر قانونی در نیروهای مسلح با پرداخت وجه نقدی یا مال

روند رسیدگی قضایی به اتهام انتفاع از مرخصی غیر قانونی در نیروهای مسلح با پرداخت وجه نقدی یا مال، در سازمان قضایی نیروهای مسلح (اعم از دادسراها و دادگاه های نظامی) بوده که تبیین و تشریح دقیق عنوان اتهام توسط ضابطین نظامی در سازمان های نیروهای مسلح، متعاقباً باعث کاهش حجم پرونده های قضایی در محاکم نظامی گردیده و از استعلام های زیاد قضات از یگانها تا حدی می کاهد و نهایتاً از اطلاع دادرسی در مرجع محترم قضایی و ایضاً صدور آرای متهافت قضایی جلوگیری می نماید.

نتیجه گیری

۱- مفاد مندرج در ماده ۱۰۹ قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ در خصوص ممنوع بودن قبول هرگونه هدیه و وجه نقد و یا هرگونه مال و درصدا نه) مربوط به معاملات قراردادهای داخلی و خارجی بوده و مجازات انتفاع از مرخصی های غیر قانونی برای کارکنان نیروهای مسلح به این مقرر قانونی موضوعیت ندارد، زیرا در حقوق کیفری تفسیر موسع امکان پذیر نبوده و تفسیر مضیق می باشد.

۲- در خصوص اخذ وجه نقد و یا مال توسط فرماندهان از کارکنان تحت امر خود (اعم از پایور(رسمی) و وظیفه) در قبال انجام کاری حتی اگر با نیت مشفقانه و برای رفاه حال مجموعه کارکنان باشد و نفع شخصی هم نداشته باشد، و در ادامه فرد پرداخت کننده وجه نقد یا مال، به مرخصی غیر قانونی و خارج از حد نصاب مرخصی اعزام گردد، حسب مورد با کشف جرم توسط ضابطین نظامی (بازرسی و قضایی یا حتی حفاظت اطلاعات یگانها) و بنا به شرایط حدوث وقوع جرم، تحت عناوین سوء استفاده از موقعیت شغلی-ارتشاء- تحصیل مال نامشروع و بنا به شرایطی (اگر با اجبار و اکراه و یا وعده انجام عمل خارج از توان و

چهارچوب قانونی باشد، حتی بعضاً با عنوان اخاذی، طرفین اعم از فرمانده و مسئول مربوطه و ایضاً فرد وظیفه یا پایور (رسمی) منتفع شده از مرخصی و مزایای غیرقانونی به مرجع محترم قضایی از طرف یگان مربوطه معرفی می گردند.

۳- قبول هدیه و وجه نقد و یا هرگونه مال توسط فرماندهان و مسئولان در نیروهای مسلح از کارکنان تحت امر خود (اعم از پایور(رسمی) و وظیفه) حسب مورد و تحت شرایطی اگر با اجبار و اکراه و وعده خارج از اختیارات قانونی همراه باشد به نحوی از انحاء می تواند اخاذی تلقی گردد. (در توضیح اینکه برای جرم اخاذی، صراحتاً مجازات مستقلی در قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده مصوب ۱۳۷۵ و با اصلاحات ۱۳۹۹) برای آن تبیین نگردیده و قضات بیشتر به مفاد ماده ۶۶۹ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده با آخرین اصلاحات ۱۳۹۹) تمسک می جویند، لکن در قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲ - فصل یازدهم از ماده ۱۱۸ و مفاد قانونی بعدی آن مصادیق آن همراه با مجازاتهای ارتشاء و اختلاس اشاره گردیده و مستقل بیان نشده، لکن اگر با اجبار و اکراه و وعده خارج از اختیارات قانونی و متقابله مال و وجه نقدی اخذ شود می تواند از مصادیق اخاذی تلقی گردد.

۴- چنانچه فرمانده یا مسئول احدی از سازمانهای نیروهای مسلح، خارج از محیط پادگان همراه با احدی از کارکنان وظیفه به دستگاه کارت خوان یا عابر بانک مراجعه نمایند (البته قبل آن اگر سرباز مربوطه به ضابطین نظامی اعلام نماید که فرمانده اش می خواهد از او بابت انجام کاری وجه دریافت کند) و ضابطین نظامی آنها را تعقیب نمایند و پس از برداشت وجه از دستگاه کارت خوان و یا عابر بانک، در محل ارتکاب جرم ضابطین حاضر گردند و پرینت و رسید واریز وجه را صورتجلسه نمایند و فرمانده مربوطه ادعا نماید این واریز وجه بابت کمک به رفاه مجموعه تحت امر او بوده و حتی سرباز پرداخت کننده نیز از آن منتفع می گردد (مثلاً رنگ کردن آسایشگاه سربازان وظیفه یا خرید وسایل سرمایشی مانند کولر برای آسایشگاه سربازان و یا خرید یک دستگاه تلوزیون جهت سرگرمی و اوقات فراغت مجموعه تحت امر و

تعمیر یخچال پاسگاه انتظامی جهت استفاده از آب خنک یا نگهداری غذا جهت جلوگیری از فاسد شدن در گرمای منطقه مرزی یا و یا هر ادعای غیر قانونی)، با در نظر گرفتن اینکه ادعای فرمانده جهت رفاه مجموعه و هرگونه هزینه برای کارکنان تحت امر از مسئولیتهای سازمان است نه شخص فرمانده که خودسرانه اقدام به جمع آوری وجه نماید، به نظر می رسد اتهام تحصیل مال نامشروع (از طریق جمع آوری وجه و مال خارج از ضوابط سازمانی با ادعای غیر قانونی کمک به سازمان) صراحت دارد .

پیشنهادها

پیشنهاد می گردد جهت تحکیم مبانی انضباط در نیروهای مسلح ، و به جهت تنبیه ، فرد مورد انتفاع از مرخصی غیر قانونی ، که از وضعیت مالی متمول خود سوء استفاده نموده و با پرداخت وجه یا مال تحت هر عنوانی به فرمانده یا مسئول خود اعم از کمک به رفاه سازمانی و یا غیره ، به مرخصی غیر قانونی و طولانی مدت اعزام گردیده ، مع الوصف ایام مرخصی غیر قانونی او توسط نیروی انسانی و کارگزینی یگان مربوطه از نیروهای مسلح برای ایشان از تاریخ شروع مرخصی یگانی غیر قانونی در سامانه دستورنیروی انسانی و کارگزینی یگان، فرار درج گردیده تا بعد مراجعت به یگان ، قطع نظر از اتهام انتفاع از مرخصی غیر قانونی ، مجدداً بابت اتهام فرار از خدمت نیز در پرونده جداگانه از طریق ضابطین نظامی با هماهنگی فرمانده یگان عمده به سازمان قضایی نیروهای مسلح (اعم از دادسراها و دادگاه های نظامی) معرفی گردد و فرمانده مربوطه نیز قطع نظر از اتهام خود مبنی بر اعزام کارکنان تحت امر به مرخصی خارج از اختیارات قانونی که در مراجع قضایی رسیدگی می گردد ، به کمیسیون های انضباطی و تنبیهاتی درون سازمانی در نیروهای مسلح نیز معرفی گردد . ضمناً برگزاری کلاس های آگاه سازی توسط قضات سازمان قضایی نیروهای مسلح در یگانهای نظامی به جهت پیشگیری از وقوع جرم در نیروهای مسلح موثر می باشد .

منابع و مأخذ

الف) کتاب ها

- ۱- الهام ، غلامحسین و برهانی ، محسن ، (۱۳۹۵) درآمدی بر حقوق جزای عمومی ،نشر میزان ،چاپ اول .
- ۲- آقالارثالث،سامان(۱۳۹۶)،سیاست جنایی قضایی ایران در قبال تحصیل مال نامشروع،بنیلد حقوقی میزان، تهران، چاپ دوم
- ۳- آقایی نیا، رستمی و رستمی ، هادی (۱۳۹۷)جرایم علیه اموال و مالکیت،بنیاد حقوقی میزان،تهران
- ۴- بیگ زاده ، دکتر صفر(۱۳۹۶) ، مجموعه قوانین صبا ، انتشارات کلک صبا ، تهران ، چاپ سی و چهارم .
- ۵- دهخدا ، علی اکبر، (۱۳۷۷)، لغت نامه دهخدا دوره کامل ۱۶ جلدی ،انتشارات دانشگاه تهران، تهران چاپ اول
- ۶- زینالی ، توحید(۱۳۹۶)، جرائم رشا و ارتشاء در رویه دادگاه ها،انتشارات چراغ دانش، تهران، چاپ اول
- ۷- شامبیاتی، هوشنگ(۱۳۷۴)، حقوق جزای عمومی، انتشارات مجد، تهران، چاپ اول
- ۸- شریفی ، علی رضا (۱۳۹۸) ،مسئولیت ناشی از تحصیل نامشروع مال،انتشارات مجد ، تهران ، چاپ اول
- ۹- صادقی، میرمحمد(۱۳۹۹)جرایم علیه اموال و مالکیتبنیاد حقوقی میزان، تهران، چاپ ۵۸
- ۱۰- محقق داماد، سید مصطفی (۱۳۹۵)، تحصیل نامشروع مال، مرکز نشر علوم اسلامی، تهران، چاپ سوم

۱۱- منصور ؛ جهانگیر- (۱۳۹۴)- قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح و دادرسی

نیروهای مسلح - نشر دیدار- تهران

۱۲- هدایتی چنانی ، رحمان (۱۳۹۸) تکالیف ضابطان نظامی در تحقیقات مقدماتی

جرایم و ضمایم، انتشارات دانش پژوهان شریفیاری، تهران، چاپ اول

ب) مقالات

۱- معصومه ، ریوندی با همکاری صالحی ، رمضانعلی و رجبی ، حمید رضا و قلی پور علی

رضا ، (۱۳۹۹)، نگاه اجمالی به جرم رشاء و ارتشاء یشگیرانه با رویکرد پیشگیرانه، اداره کل

پیشگیری از وقوع جرم ، عفو و سرجل قضایی سازمان قضایی نیروهای مسلح ، تهران

ج) قوانین و مقررات :

۱- قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۹

۲- قانون کاهش مجازاتهای تعزیری مصوب ۱۳۹۹/۰۲/۲۳

۲- قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱

۳- آیین نامه تعیین سطح سلامت کارکنان نیروهای مسلح مصوب ۱۳۹۳

